

Türkiye’de mide ülserinde kullanılan tıbbi bitkiler

Şükran Kültür^{1*}, Onur Altınbaşak¹, Sezin Anıl², Gülay Melikoğlu²

¹ İstanbul Üniversitesi, Eczacılık Fakültesi, Farmasötik Botanik Anabilim Dalı, Beyazıt 34116, İstanbul, Türkiye.

² İstanbul Üniversitesi, Eczacılık Fakültesi, Farmakognozi Anabilim Dalı, Beyazıt 34116, İstanbul, Türkiye.

ÖZET: Bitkiler, uzun yıllardan beri insan hayatında önemli rol oynar. Günümüzde hala çeşitli hastalıkların tedavisinde bitkilerden faydalanma yöntemi önemli bir yoldur. Türkiye’de çeşitli hastalıkların tedavisinde halk tarafından geleneksel olarak kullanılan pekçok bitki bulunmaktadır. Bu bitkilere ait bilgilerin kayıtları etnobotanik çalışmalarla yapılmaktadır. Böylece yaşlı nesilden elde edilen verilerin kayıt altına alınarak genç nesile aktarılmaları sağlanmaktadır. Yapılacak çeşitli aktivite ve biyolojik çalışmalara yol göstererek yeni ilaç geliştirme çalışmalarına katkı sağlayacaktır. Etnobotanik çalışmaların taranmasına dayanan bu çalışmada, Türkiye’de halk arasında mide ülserine karşı kullanılan 120 bitki taksonu saptanmıştır. Bu bitkilerin yaygın olarak buldukları familyalar Asteraceae (18 takson), Lamiaceae (13 takson), Rosaceae (9 takson) ve Pinaceae (6 takson) olarak tespit edilmiştir. Genellikle infuzyon ve dekoksion şeklinde hazırlanmış çaylarının dahilen kullanıldıkları saptanmıştır. En sık kullanılan bitkilerin *Asphodelus aestivus* Brot., *Calendula officinalis* L., *Echinophora tenuifolia* L. subsp. *sibthorpiana* (Guss.) Tutin, *Ficus carica* L. subsp. *rupestris* (Hausskn.) Browicz, *Hypericum perforatum* L., *Hypericum scabrum* L., *Juniperus oxycedrus* L. subsp. *oxycedrus*, *Liquidambar orientalis* Miller, *Momordica charantia* L., *Malva neglecta* Wallr., *Pinus brutia* Ten., *Plantago major* L. subsp. *major*, *Rheum ribes* L., *Rhus coriaria* L., *Rosa canina* L., *Urtica dioica* L. olduğu görülmüştür

ANAHTAR KELİMELER: Etnobotanik, mide ülseri, tıbbi bitkiler, Türkiye.

1. GİRİŞ

Türkiye, bulunduğu coğrafi konum nedeniyle, bioçeşitlilik bakımından çok zengin bir ülkedir. Bitkilerden üçte biri endemik olmak üzere yaklaşık olarak 12 bin bitki taksonu içeren bir floraya sahiptir (1-7). Böylece bitkilerin halk arasında geleneksel kullanımı da oldukça yaygındır (8-17).

“Ülser” Latince yara demektir. Ülser terimi daha çok sindirim sistemi boyunca meydana gelen yaraları tanımlamak için kullanılır. Sindirim sistemimiz yemek borusu (özofagus), mide, onikiparmak barsağı (duodenum) ve bağırsaklardan meydana gelmektedir. Ülserler çoğunlukla onikiparmak barsağında meydana gelir. Bu ülserlere duodenum ülserleri denir. Midede oluşan ülserlere gastrik ülser, yemek borusunda oluşanlara ise özofagus ülserleri denilir (18).

Bu çalışmada, Türkiye’de halk arasında geleneksel olarak mide ülseri tedavisinde kullanılan bitkilerin listesini oluşturmayı amaçladık. Mide, yiyecekleri sindiren, hormon salgılayan hem endokrin hem eksokrin bir organımızdır. Esas fonksiyonları ağızda başlayan karbonhidrat sindirimini sürdürmek, sindirilmiş yiyeceklere asitli yapıda bir sıvı ilave etmek, bunları musküler aktivite ile viskoz yapıda bir

kitleye dönüştürmek, protein sindirimini pepsin enzimi ile başlatmaktır (19). Mide ülseri mide asidi ve sindirim sıvıları (pepsin gibi) tarafından bozulması sonucunda meydana gelen doku kaybıdır. Doku kaybı midenin daha derininde bulunan tabakalarına inebilir. Bunun sonucu olarak midede enflamasyon dediğimiz yara oluşabilir (20). Mide ülserinin önemli sebeplerinden biri, asit miktarının midede, olması gerektiğinin çok üstünde bulunmasıdır. Mide savunma mekanizmasında bir problem varsa da ülser oluşabilir. Mide ülserinin başlıca nedenleri arasında “*Helicobacter pylori* (Hp)” ilk sırayı alır. Diğer bir önemli faktörde NSAİ (Nonsteroid antiinflamatuvar) ilaçlar alınmasıdır. Dünya nüfusunun % 50’ den fazlası Hp ile enfektedir (21). Bu bakteri ile çocukluk yaşlarında enfekte olunur. Yaşam boyunca bu bakteri midemizin mukus tabakasında yaşamını devam ettirir. Hp varlığı saptanan ancak ülser görülmeyen kişiler de vardır. Bu nedenle Hp yanında başka faktörler de ülser oluşumunda rol oynar. Mide ülserinin diğer nedenleri olarak genetik yatkınlık, stres, alkol, sigara, kahve ve çevre kirliliği sayılabilir. Mide ülserinin başlıca belirtileri arasında karın ağrısı, çabuk doyma, mide bölgesinde ağırlık ve şişlik hissi, yanma ve sırta vuran ağrı, kusma ve kilo kaybı sayılabilir. Kesin teşhis radyolojik ve endoskopik inceleme ile konur.

Received: 27.02.2017 / Accepted: 04.05.2017

Corresponding Author: Şükran Kültür

E-mail: s_kultur@istanbul.edu.tr

ORCID No: 0000-0001-9413-5210

How to cite this article: Kültür Ş, Altınbaşak O, Anıl S, Melikoğlu G. Türkiye’de mide ülseri’nde kullanılan tıbbi bitkiler. Marmara Pharm J. 2018; 22 (1) : 1-14.

Tedavisi ise ilaçlarla ve cerrahi olarak yapılmaktadır (19, 20, 22, 23).

Gerek sentetik ilaçların yan etkilerinin çok olması, gerekse maliyetlerinin yüksek olması gibi sebeplerden dolayı günümüzde bitkilerle tedavinin önemi son derece önem

arz etmektedir. Bu çalışmada Türkiye'de geleneksel tedavide mide ülserine karşı kullanılan 120 taksona ulaşılmış ve bu taksonların bilimsel adları, yöresel adları, familyası, kullanılan kısımları ve kullanılış şekilleri hakkındaki bilgiler tablo halinde verilmiştir (Tablo 1).

Tablo 1. Türkiye'de halk arasında mide ülserinde kullanılan bitkiler

Bilimsel Adı	Yöresel Adı	Kullanılan Kısım	Hazırlanış Şekli	Kullanılış Şekli	Kaynak
<i>Abies cilicica</i> (Antoine & Kotschy) Carr.	Gök nar , köknar	Reçine		Dahilen	(105)
<i>Abies cilicica</i> (Ant. & Kotschy) Carr. subsp. <i>cilicica</i> (Pinaceae)	Mezla, Mezda, Mezdeği, Mezda sakızı Gök nar, ladin	Reçine Reçine Reçine	Balla karıştırılarak hap halinde	Dahilen Dahilen	(25) (76) (105)
<i>Achillea biebersteinii</i> Afan. (Asteraceae)	Arı çiçeği, sarı papatya Ayvadana, ayvadanası	Toprak üstü kısımları Toprak üstü kısımları, meyve	Dekoksiyon	Dahilen	(26) (46)
<i>Achillea grandifolia</i> Friv (Asteraceae)	Beyaz civan perçemi	Toprak üstü kısımları	İnfüzyon	Dahilen	(49)
<i>Achillea millefolium</i> L. (Asteraceae)	Civan perçin, binbir yaprak otu	Toprak üstü kısımları		Dahilen	(66)
<i>Achillea millefolium</i> L. subsp. <i>millefolium</i> (Asteraceae)	Civanperçemi	Toprak üstü kısımları	Dekoksiyon	Dahilen	(26)
<i>Acorus calamus</i> L. (Acoraceae)	Eğir, Eğril, Hazanbel	Rizom	Dekoksiyon	Dahilen	(105)
<i>Alkanna tinctoria</i> (L) Tausch. subsp. <i>anatolica</i> (Boraginaceae)	Enlik Otu	Kök		Dahilen	(27)
<i>Allium cepa</i> L. (Liliaceae)	Soğan	Soğan		Dahilen	(45)
<i>Allium macrochaetum</i> subsp. <i>tuncelianum</i> Kollmann (Liliaceae)		Taze bitki		Dahilen	(105)
<i>Allium scorodoprasum</i> subsp. <i>rotundum</i> (L.) Stearn (Liliaceae)	Yabani sarımsak, yabani sarımsak, delice sarımsak, deli sarımsak, köpek soğanı, köpek sovanı.	Soğan		Dahilen	(29)
<i>Althaea officinalis</i> L. (Malvaceae)	Hatmi çiçeği	Yaprak, çiçek	Dekoksiyon	Dahilen	(58)
<i>Anchusa azurea</i> Miller. var <i>azurea</i> (Boraginaceae)	Guriz, Güriz, Gürz	Taze yapraklar Yaprak, Çiçekli dal		Dahilen Dahilen	(26) (30)
<i>Anchusa leptophylla</i> Roemer et Schultes subsp. <i>tomentosa</i> (Boiss.) Chamb (Boraginaceae)	Guriz	Yaprak	Dekoksiyon	Dahilen	(26)
<i>Anchusa pusilla</i> Guşul (Boraginaceae)		Yaprak	Dekoksiyon	Dahilen	(105)

<i>Anthemis altissima</i> L. (Asteraceae)		Çiçek	İnfüzyon	Dahilen	(105)
<i>Anthemis tinctoria</i> L. var. <i>pallida</i> (Asteraceae)	Yoğurt Çiçeği	Sürgün	İnfüzyon	Dahilen	(27)
<i>Artemisia absinthium</i> L. (Asteraceae)	Yavşan, Pelin otu	Toprak üstü kısmımları Yaprak, toprak üstü kısmımları	Dekoksiyon İnfüzyon	Dahilen Dahilen	(31) (105)
<i>Artemisia vulgaris</i> L. (Asteraceae)	Pelin Acıpelin	Toprak üstü kısmımları Yaprak	Dekoksiyon	Dahilen Dahilen	(37) (28)
<i>Arum detruncatum</i> C.A. Meyer ex Schott var. <i>detruncatum</i> (Araceae)	İhan bıçağı, ilhan burçağı, yılan bıçağı, yılan burçağı	Yumru kök		Dahilen	(46)
<i>Arum italicum</i> Miller	Yılan yastığı, yilancık, yılan kılıcı, domuz yandıran, gabarcık, yandıran	Kök		Dahilen	(86)
<i>Asphodelus aestivus</i> Brot. (Liliaceae)	Kiriş otu Deve soğanı, çirişlik, kirişlik Kiriş otu, çiriş otu, kiriş, kişniş, kişniş otu, çiriş, nini kireç, hacivat-karagöz. Çiğriş ağusu, çiriş, çigriş, kiriş, givriş, çivriş Kiriş otu	Toprak üstü kısmımları, kök Kök Yumru Kök Tüm bitki Kök	Dekoksiyon Dekoksiyon Ezilererek	Dahilen Dahilen Dahilen Dahilen Dahilen	(38) (39) (29) (11) (83) (43)
<i>Astragalus lamarckii</i> Boiss (Fabaceae)	Cuni	Kök	Dekoksiyon	Dahilen	(40)
<i>Asyneuma linifolium</i> (Boiss. & Heldr.) Bornm. (Campanulaceae)	Taş otu, yalancı sütlü	Taze toprak üstü kısmımları	Dekoksiyon veya doğrudan yenilerek	Dahilen	(105)
<i>Aurinia saxalitis</i> (L.) Desv subsp. <i>orientalis</i> (Ard.) T.R. Dudley (Brassicaceae)	Örselli çayı	Tüm bitki	Dekoksiyon	Dahilen	(41)
<i>Bellis perennis</i> L. (Asteraceae)	Papatya	Çiçek	İnfüzyon	Dahilen	(105)
<i>Brassica oleracea</i> L. var. <i>capitata</i> DC. (Brassicaceae)	Kelem	Yaprak	Doğrudan yenilerek	Dahilen	(45)
<i>Calendula officinalis</i> L. (Asteraceae)	Aynısafa, portakal nergisi Aynısafa çiçeği	Kapitulum Kapitulum, yaprak	İnfüzyon	Dahilen Dahilen	(94) (83) (66)
<i>Capparis ovata</i> var. <i>canascens</i> (Coss.) Heywood	Kapari, kebere, gebere	Çiçek	Bal ile birlikte	Dahilen	(105)
<i>Capparis spinosa</i> L. (Capparaceae)	Kebere, gebreotu	Tomurcuk	Dekoksiyon	Dahilen	(42)
<i>Capsicum annum</i> L. (Solanaceae)	Biber	Meyve		Dahilen	(105)
<i>Cedrus libani</i> A. Rich (Pinaceae)	Mezda, kamalak Sedir, katran ağacı, kamalak	Sürgün Kozalak	Dekoksiyon	Dahilen Dahilen	(45) (105)
<i>Celtis australis</i> L. (Cannabaceae)	Çıtlık, çitlembik, çitlembik, menengeç, melengeç.	Meyve		Dahilen	(29)

<i>Centaurium erythraea</i> Rafn. (Gentianaceae)	Kantaron, kırmızı kantaron Kırmızı kantaron Kırmızı kantaron	Çiçekli dallar Çiçek Toprak üstü kısımları	Bal ile bekletilmiş hali Dekoksiyon Dekoksiyon	Dahilen Dahilen Dahilen	(39) (28) (105)
<i>Centaurium erythraea</i> Rafn. subsp. <i>erythraea</i> (Gentianaceae)	Kırmızı kantaron	Çiçekli dallar	İnfüzyon	Dahilen	(34)
<i>Ceterach officinarum</i> DC. (Aspleniaceae)	Altınotu, Altın otu, altın tozu	Toprak üstü kısımları Yaprak, spor	Dekoksiyon	Dahilen Dahilen	(46) (44)
<i>Cichorium glandulosum</i> Boiss. & Huet (Asteraceae)	Çataguş	Kök	Dekoksiyon	Dahilen	(57)
<i>Cichorium intybus</i> L. (Asteraceae)		Kök Kök, bitki	Dekoksiyon	Dahilen Dahilen	(29) (57)
<i>Cichorium pumilum</i> Jacq. (Asteraceae)	Sütlü ot, indiba otu	Çiçekli dallar	İnfüzyon	Dahilen	(61)
<i>Cistus creticus</i> L. (Cistaceae)	Pamukluk (yaygın), Pamuklu (Karaca, Çamlı)	Çiçek	Dekoksiyon	Dahilen	(11)
<i>Cistus laurifolius</i> L. (Cistaceae)	Yavşanak	Çiçek ve çiçek tomurcukları	Dekoksiyon	Dahilen	(52) (105)
<i>Cistus salviifolius</i> L. (Cistaceae)	Pamukluk, pamuklu	Çiçek	Dekoksiyon	Dahilen	(11) (105)
<i>Cornus mas</i> L. (Cornaceae)	Kızılçık	Çiçek		Dahilen	(54)
<i>Cotinus coggygria</i> Scop. (Anacardiaceae)	Tetra, tetre, tetere, tetra otu	Yaprak	Dekoksiyon	Dahilen	(8)
<i>Crataegus aronia</i> (L.) Bosc. ex DC. var. <i>aronia</i> (Rosaceae)	Alıç Sizyer, Telisizyer, Sinz, Sez, Risok	Yaprak Çiçek, meyve Çiçek	Dekoksiyon Dekoksiyon İnfüzyon	Dahilen Dahilen Dahilen	(51) (40) (105)
<i>Crataegus monogyna</i> Jacq. subsp. <i>monogyna</i> (Rosaceae)	Alıç	Yaprak	Dekoksiyon	Dahilen	(51)
<i>Crataegus szovitsii</i> Pojark (Rosaceae)	Alıç	Yaprak	Dekoksiyon	Dahilen	(55) (51)
<i>Cupressus sempervirens</i> var. <i>horizontalis</i> (Mill.) Loudon	Selvi, servi, andız	Kozalak	Pekmez	Dahilen	(105)
<i>Dactylorhiza osmanica</i> (Klinge) P.F.Hunt & Summerh. var. <i>osmanica</i> (Orchidaceae)	Salep, sahlep	Yumru		Dahilen	(105)
<i>Ecballium elaterium</i> (L.) A. Rich (Cucurbitaceae)	Acı hısr, eşek hıyarı, deli bostan, acı kavun	Kök		Dahilen	(82)
<i>Echinophora tenuifolia</i> L. subsp. <i>sibthorpiana</i> (Guss.) Tutin (Apiaceae)	Dikenli çörtük, çörtük, tarhana otu	Toprak üstü kısımları	Dekoksiyon	Dahilen	(56) (58) (30) (60)
<i>Elaeagnus angustifolia</i> L. (Elaeagnaceae)	İğde	Meyve		Dahilen	(47) (46)
<i>Eremurus spectabilis</i> Bieb. (Liliaceae)	Gullik, Gulik	Toprak üstü kısımları		Dahilen	(26)
<i>Eryngium campestre</i> L. (Apiaceae)	Boğa diken, Şeker diken	Toprak üstü kısımları	Dekoksiyon	Dahilen	(105)

<i>Eryngium campestre</i> L. var. <i>virens</i> Link. (Apiaceae)	Kenger, Kangal	Tohum Tüm bitki	Dekoksiyon	Dahilen Dahilen	(27) (105)
<i>Eryngium creticum</i> Lam. (Apiaceae)		Tüm bitki	Dekoksiyon	Dahilen	(105)
<i>Euphorbia macroclada</i> Boiss. (Euphorbiaceae)	Sütleğen	Lateks		Dahilen	(55) (51) (105)
<i>Euphorbia petrophila</i> C.A. Meyer var. <i>petrophila</i> (Euphorbiaceae)	Sütleğen	Lateks		Dahilen	(51)
<i>Equisetum palustre</i> L. (Equisetaceae)	Ulamaotu	Tüm bitki		Dahilen	(76)
<i>Ferula elaeochytris</i> Korovin (Apiaceae)	Çavşır, çakşır	Kök	Dekoksiyon	Dahilen	(71) (105)
<i>Ficus carica</i> L. (Moraceae)	İncir	Meyve Yaprak	Dekoksiyon	Dahilen Dahilen	(57) (105)
<i>Ficus carica</i> L. subsp. <i>rupestris</i> (Hausskn.) Browicz (Moraceae)	Yabani incir	Meyve	Dekoksiyon	Dahilen	(67) (68) (57)
<i>Fraxinus ornus</i> L. subsp. <i>Ornus</i> (Oleaceae)	Dişbudak, duşbudak, dışbudak, duştubak, dişturbak	Dalları	Dekoksiyon	Dahilen	(8)
<i>Glycyrrhiza glabra</i> L.	Meyan	Kök		Dahilen	(105)
<i>Glycyrrhiza glabra</i> L. var. <i>glabra</i> (Papilionaceae)	Meyan, biyan, sus	Kök		Dahilen	(59)
<i>Glycyrrhiza glabra</i> var. <i>glandulifera</i> (Waldst. et Kit.) Boiss (Papilionaceae)	Meyan, meyan otu, meyan, neyen, oksanak otu Meyan kökü	Kök Kök	Dekoksiyon	Dahilen Dahilen	(29) (28)
<i>Gundelia tournefortii</i> L. var. <i>armata</i> Freyn Et Sint. (Asteraceae)	Kenger	Meyve		Dahilen	(105)
<i>Hedera helix</i> L. (Araliaceae)	Sarmaşık	Yaprak	Dekoksiyon	Dahilen	(105)
<i>Helichrysum arenarium</i> L. (Asteraceae)	Ölmez çiçek, altın otu, yayla çiçeği	Çiçek	Bal ile karıştırılarak	Dahilen	(105)
<i>Helichrysum arenarium</i> (L.) Moench. ssp. <i>aucheri</i> (Boiss) Davis et Kupicha (Asteraceae)	Mantıfar, yayla çiçeği, ariotu, sarı çiçek Sarı çiçek	Kapitulum Çiçek	İnfüzyon	Dahilen Dahilen	(46) (72)
<i>Helichrysum armenium</i> subsp. <i>araxinum</i> (Takht. ex Kirp.) Takht. (Asteraceae)	Altın otu	Toprak üstü kısımları	Dekoksiyon	Dahilen	(105)
<i>Helichrysum pamphylicum</i> Davis & Kupicha (Asteraceae)	Altın otu		İnfüzyon, dekoksiyon	Dahilen	(58)
<i>Helichrysum plicatum</i> DC. subsp. <i>plicatum</i> (Asteraceae)	Altın otu	Toprak üstü kısımları	Dekoksiyon	Dahilen	(105)

<i>Laurocerasus officinalis</i> Roem. (Rosaceae)	Laz kirazı	Yaprak, çekirdek		Dahilen	(87) (105)
<i>Laurus nobilis</i> L. (Lauraceae)	Defne	Meyve		Dahilen	(88)
		Çiçek	Bal ile	Dahilen	(89)
		Yaprak, meyve	Dekoksiyon	Dahilen	(54)
		Dallar		Dahilen	(105)
<i>Lavandula stoechas</i> L. (Lamiaceae)	Muzla kekiği, karabaş otu	Yaprak, çiçek	İnfüzyon	Dahilen	(103)
<i>Liquidambar orientalis</i> Miller. (Altingiaceae)	Günlük ağacı Günlük, sığala, günnük	Reçine		Dahilen	(81)
		Oleoresin		Dahilen	(92)
		Balsam	Bal ile	Dahilen	(95)
		Balsam		Dahilen	(89)
		Balsam		Dahilen	(58)
<i>Malva neglecta</i> Wallr. (Malvaceae)	Ebe gömeci, Ebe gümeci, Ebe gömeci Ebemkömeyi, Ebemkömeci, Ebemgümeci Ebemkömeci	Toprak üstü		Dahilen	(98)
		Toprak üstü	İnfüzyon	Dahilen	(51)
		Bitki	Dekoksiyon	Dahilen	(72)
		Meyve, yaprak, kök		Dahilen	(57)
<i>Malva sylvestris</i> L. (Malvaceae)	Ebegömeci, gömeç, ebi gömeç otu Ebegömeci, ebegümeci, gömeç, ebemgümeci.	Toprak üstü, kök	İnfüzyon, lapa, maserasyon	Dahilen	(38)
		Çiçek	İnfüzyon	Dahilen	(29)
<i>Melissa officinalis</i> L. subsp. <i>altissima</i> (Sm.) Arcangeli (Lamiaceae)	Ogultu, Sackiran, Yabanisirgani, Yabanidereotu	Yaprak		Dahilen	(85)
<i>Mentha piperita</i> L. (Lamiaceae)	Nane Nane, bahçe nanesi, nana	Toprak üstü kısımları		Dahilen	(55) (51)
		Çenek yapraklar	Dekoksiyon	Dahilen	(29)
<i>Mespilus germanica</i> L. (Rosaceae)	Muşmula	Yaprak	Dekoksiyon	Dahilen	(55) (51)
		Meyve	Turşu	Dahilen	(105)
<i>Momordica charantia</i> L. (Cucurbitaceae)	Kudret narı Kudret narı, pelinsenk	Meyve		Dahilen	(8) (82)
		Meyve		Dahilen	(64) (90)
		Meyve		Dahilen	(42)
<i>Morus alba</i> L. (Moraceae)	Dut, beyaz dut, ak dut Dut	Meyve		Dahilen	(98)
		Meyve	Dekoksiyon	Dahilen	(29)
		Meyve		Dahilen	(57)
<i>Nigella sativa</i> L. (Ranunculaceae)	Çörek otu	Tohum		Dahilen	(105)
<i>Nigella segetalis</i> Bieb. (Ranunculaceae)	Çörek otu	Tohum	Dekoksiyon	Dahilen	(36) (57)
<i>Olea europea</i> L. var. <i>europaea</i> (Oleaceae)	Zeytin, zeytin ağacı, gemlik zeytini, trilya, eşek zeytini, domat, yasemin, edremit, taze fişkın (zeytin filizi) Zeytin	Meyve		Dahilen	(29)
		Yaprak, meyve, taze filizleri, zeytin yağı		Dahilen	(54)
<i>Onopordum cadidum</i> Nabelek (Asteraceae)	Kangal diken, Kenger, eşek diken	Meyve	Dekoksiyon (Bal ile)	Dahilen	(105)
<i>Onopordum carduchorum</i> Bornm. et Beauverd (Asteraceae)	Kangal diken	Meyve	İnfüzyon	Dahilen	(55) (51)
<i>Onosma argentatum</i> Hub. Mor (Boraginaceae)	Havacıva	Toprak üstü kısımları	Dekoksiyon	Dahilen	(105)

<i>Onosma armeniacum</i> Klokov (Boraginaceae)	Havacıva	Kök	Dekoksiyon	Dahilen	(72)
<i>Origanum majorana</i> L. (Lamiaceae)	Kekik	Toprak üstü kısımları	İnfüzyon	Dahilen	(105)
<i>Origanum sipyleum</i> L. (Lamiaceae)	Bayır kekiği	Sürgün, çiçek, yaprak			(58)
<i>Origanum vulgare</i> L. subsp. <i>viride</i> (Boiss.) Hayek (Lamiaceae)	Kaya kekiği, taş kekik, kokulu kekik, sarı kekik, tapan kekiği, yayla kekiği, şabla kekiği, tuzlu kekik, dağ kekiği.	Çiçekli bitki Yaprak	İnfüzyon	Dahilen Dahilen	(29) (105)
<i>Paliurus spina-christi</i> Miller (Rhamnaceae)	Karaçalı	Tohum	Dekoksiyon	Dahilen	(25)
<i>Pallenis spinosa</i> (L.) Cass. (Asteraceae)	Yıldız otu	Toprak üstü kısımları	Dekoksiyon	Dahilen	(105)
<i>Papaver somniferum</i> L. (Papaveraceae)	Haşhaş	Tohum		Dahilen	(90)
<i>Peganum harmala</i> L. (Zygophyllaceae)	Üzerlik	Tohum		Dahilen	(51)
<i>Picea orientalis</i> (L.) Link. (Pinaceae)	Doruk ağacı, çam	Reçine, odun	Dekoksiyon	Dahilen	(35)
<i>Pinus brutia</i> Ten. (Pinaceae)	Çam, Kızılçam Çam Çam sakızı Çam, Şam	Reçine Kozalak Reçine Reçine	Dekoksiyon	Dahilen Dahilen Dahilen Dahilen	(47) (11) (39) (39) (76) (71)
<i>Pinus nigra</i> Arn. (Pinaceae)	Karaçam	Kozalak	Dekoksiyon	Dahilen	(104)
<i>Pinus sylvestris</i> L. (Pinaceae)	Çam şerbeti	Floem		Dahilen	(90)
<i>Pistacia terebinthus</i> L. (Anacardiaceae)	Sakızlak, menengiç	Reçine		Dahilen	(76)
<i>Pistacia terebinthus</i> L. subsp. <i>palaestina</i> (Boiss) Engler (Anacardiaceae)	Sakız ağacı, Menengiç	Dal, meyve	Dekoksiyon	Dahilen	(40) (99)
<i>Pistacia khinjuk</i> Stocks (Anacardiaceae)	Bittim	Sakız		Dahilen	(59)
<i>Plantago lanceolata</i> L. (Plantaginaceae)	Marşal otu, sivrisilik otu Sinirliot, sinirotu, damarotu, damarlıot, kesikotu, bobvitsa Sinir otu	Yaprak Yaprak Yaprak	Dekoksiyon Dekoksiyon	Dahilen Dahilen Dahilen	(31) (8) (57)
<i>Plantago major</i> L. subsp. <i>major</i> (Plantaginaceae)	Sinirli ot, bağ yaprağı, damarlı ot, çığarca Sinirliot, sinirotu, damarotu, damarlıot	Toprak üstü kısımları Gövde, yaprak, çiçek Yaprak Yaprak	Toz, dekoksiyon Dekoksiyon	Dahilen Dahilen	(96) (93) (72) (8)
<i>Plantago major</i> L. (Plantaginaceae)	Sinir otu, damar otu, sinirli ot, sinir otu, beşparmak otu Bağotu	Yaprak Yaprak		Dahilen Dahilen	(39) (101)
<i>Plantago major</i> L. <i>intermedia</i> (Gilib.) Lange (Plantaginaceae)	Sinirliot, sinir otu, damar otu, damarlı ot Bağa yaprağı	Yaprak	Dekoksiyon	Dahilen	(8) (57) (105)

<i>Polygonum cognatum</i> Meisn. (Polygonaceae)	Ebemekmeği, kuşekmeği, madımak	Bitki		Dahilen	(72)
<i>Potentilla recta</i> L. (Rosaceae)	Aslanpeçesi, beş parmak otu	Toprak üstü kısımları	Dekoksiyon	Dahilen	(105)
<i>Potentilla reptans</i> Willd. ex Ledeb (Rosaceae)	Kök çayı	Toprak üstü kısımları	Dekoksiyon	Dahilen	(105)
<i>Prunella vulgaris</i> L. (Lamiaceae)	Bumbur otu	Çiçek		Dahilen	(91)
<i>Rheum ribes</i> L. (Polygonaceae)	Işkin/Ribes Işgın Ribes, Işgın, uçkun Işgın	Kök, Yaprak			(90) (86)
		Kök	Dekoksiyon	Dahilen	(84)
		Kök, sürgün	Dekoksiyon	Dahilen	(36)
		Kök	Dekoksiyon	Dahilen	(57)
		Kök, tohum		Dahilen	(97)
<i>Rhus coriaria</i> L. (Anacardiaceae)	Tetire	Yaprak,			(82) (76)
		Dal, yaprak	Dekoksiyon	Dahilen	(75) (46)
		Yaprak		Dahilen	(92)
				Dahilen	(86) (34)
<i>Rosa canina</i> L. (Rosaceae)	Kuşburnu, gül bubusu, yabani gül, öküz gözü, öküz götü İtgülü, itburnu, kuşburnu	Meyve	Dekoksiyon	Dahilen	(86)
		Meyve	Dekoksiyon	Dahilen	(46)
		Meyve	Dekoksiyon	Dahilen	(105)
<i>Rosa dumalis</i> Bechst. subsp. <i>boissieri</i> (Crep.) Ö. Nilsson (Rosaceae)	Kuşburnu	Kök, meyve	Dekoksiyon	Dahilen	(72)
<i>Rosmarinus officinalis</i> L. (Lamiaceae)	Biberiye	Yapraklı dalları	İnfüzyon	Dahilen	(105)
<i>Rubus sanctus</i> Schreber (Rosaceae)		Meyve		Dahilen	(46) (34)
<i>Rumex crispus</i> L. (Polygonaceae)	Kuzukulağı	Yaprak	İnfüzyon	Dahilen	(105)
<i>Salvia tomentosa</i> Miller (Lamiaceae)	Büyük çiçekli adaçayı	Sürgün	İnfüzyon	Dahilen	(58)
<i>Scariola orientalis</i> L. (Asteraceae)	Fare otu, kedi çitliği	Lateks (Kök)		Dahilen	(105)
<i>Scolymus hispanicus</i> L. (Asteraceae)	Şevketi Bostan	Kök	İnfüzyon	Dahilen	(33)
<i>Scorzonera tomentosa</i> L. (Asteraceae)		Lateks (kök)		Dahilen	(105)
<i>Smilax aspera</i> L. (Lamiaceae)	Silcan, gıcır diken	Genç sürgünler	Dekoksiyon	Dahilen	(105)
<i>Smilax excelsa</i> L. (Lamiaceae)	Zimilang diken, Zibilanke, Melevcen, Gıcır otu	Meyve, dal, sürgün		Dahilen	(35)
<i>Solanum nigrum</i> L. subsp. <i>nigrum</i> (Solanaceae)		Toprak üstü kısımlar	Dekoksiyon	Dahilen	(105)
<i>Solanum tuberosum</i> L. (Solanaceae)	Patates	Yumrular		Dahilen	(105)
<i>Sorbus domestica</i> L. (Rosaceae)	Üvez, Börtlücan	Yaprak	Dekoksiyon	Dahilen	(8)

<i>Spartium junceum</i> L. (Fabaceae)	Borcaki katır tırnağı	Çiçek	İnfüzyon	Dahilen	(105)
<i>Stellaria media</i> (L.) Vill. subsp. <i>media</i> (Caryophyllaceae)	Kuş otu,kuş yüreği	Toprak üstü kısımlar		Dahilen	(41)
<i>Tanacetum cadmeum</i> (Boiss) Heywood subsp. <i>cadmeum</i> (Asteraceae)	Ayvadana, ayvadanası	Toprak üstü kısımları		Çiğneme	(46)
<i>Taraxacum officinalis</i> Web. (Asteraceae)	Köpek marulu	Yaprak		Dahilen	(58)
<i>Teucrium chamaedrys</i> L. (Lamiaceae)	Kısa mahmut	Herba, yaprak, çiçek	İnfüzyon	Dahilen	(82)
<i>Teucrium polium</i> L. (Lamiaceae)	Bodur Mahmut Periyavşan	Çiçek, yaprak Toprak üstü kısımları	Dekoksion, infüzyon	Dahilen Dahilen	(32) (25)
<i>Thymbra spicata</i> L. (Lamiaceae)	Kirkekiği, taş kekiği, dağ kekiği	Yaprak, çiçek, taze sürgünler		Dahilen	(50)
<i>Thymus cilicicus</i> Boiss. et (Lamiaceae)	Kekik	Yaprak, çiçek, taze sürgünler	İnfüzyon	Dahilen	(50)
<i>Thymus fallax</i> Fisch.&Mey. (Lamiaceae)	Kekik otu	Bitki	Dekoksion	Dahilen	(72)
<i>Trachystemon orientalis</i> (L.) G. Don (Boraginaceae)	Kaldırak, Kalabak, Kalapak, Kabalak,	Toprak üstü organ yapıları, yaprak, kök		Dahilen	(64)
					(63) (43)
<i>Urtica dioica</i> L. (Urticaceae)	Isırgan	Yaprak, Tohum Toprak üstü kısımları Yaprak, tohum Meyve, yapraklar	Dekoksion Dekoksion/ infüzyon	Dahilen Dahilen Dahilen Dahilen	(34) (65) (48) (51) (90) (49) (105)
<i>Urtica urens</i> L.		Toprak üstü kısımları	Dekoksion	Dahilen	(105)
<i>Verbascum ovalifolium</i> Donn ex Sims (Scrophulariaceae)	Şıgırkuyruğu	Çiçek	İnfüzyon	Dahilen	(53)
<i>Viburnum opulus</i> L. (Caprifoliaceae)	Gilaburu	Meyve	Dekoksion	Dahilen	(105)
<i>Viscum album</i> L. subsp. <i>abietis</i> (Wiesb.) Abromeit (Loranthaceae)					(56)
<i>Viscum album</i> L. subsp. <i>album</i> (Loranthaceae)	Ökse otu	Yapraklı dallar	Dekoksion	Dahilen	(105)
<i>Xanthium strumarium</i> L. (Asteraceae)	Pıtrak	Yaprak	Dekoksion	Dahilen	(105)
<i>Xanthium strumarium</i> L. subsp. <i>strumarium</i> (Asteraceae)	Pıtrak	Yaprak, meyve			(100)

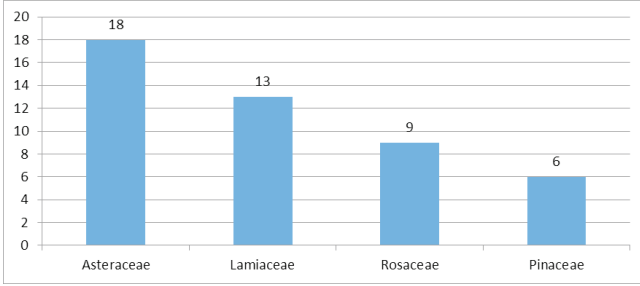
2. GEREÇ VE YÖNTEM

Bu çalışma, Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı (YÖK)'na bağlı Ulusal Tez Merkezi başta olmak üzere, İstanbul Üniversitesi Eczacılık Fakültesi Kütüphanesi, Farmasötik Botanik A.B.D. kütüphanesinde yer alan ve ulaşılabilen tüm tezler taranarak mide ülserinde kullanılan tıbbi bitkiler tablo

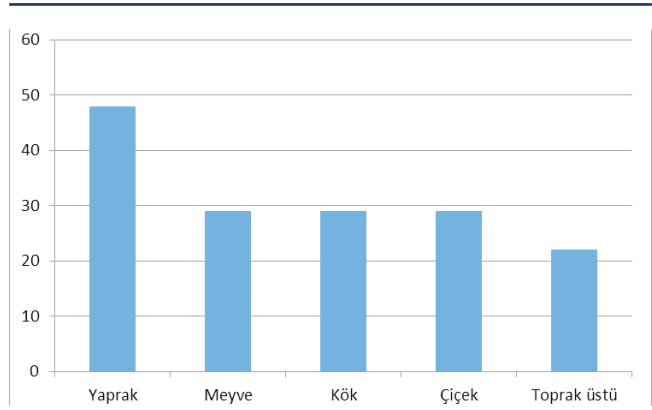
haline getirilmiştir. Latince bitki adlarının güncel durumları, ilgili web sitesinden (<http://www.theplantlist.org/>) kontrol edilmiştir. (Tablo'da bitkilerin bilimsel adı, yöresel adı, kullanılan kısmı, hazırlanışı, kullanılış şekli ve kaynaklar şeklinde sıralanmıştır.

3. SONUÇ

Modern tıbbın günbegün gelişmesine rağmen insanoğlu hala hastalıklarının tedavisinde bitkilerden faydalanmaktadır. Bu derleme çalışmasında 100'ün üzerinde pek çok etnobotanik çalışma taranmıştır. Bulgular kısmında yer alan bitkiler bilimsel isimleri alfabetik olmak üzere (yöresel isimleri, familyası, kullanılan kısmı, kullanılış şekli ve kaynaklar) tablo halinde yer almıştır (Tablo 1). Bu değerlendirme sonuçlarına göre 38 familyaya ait olan 120 bitkinin halk arasında geleneksel tedavide mide ülserine karşı kullandıkları saptanmıştır. En çok bitkinin yer aldığı familyalar sırasıyla Asteraceae (18 takson), Lamiaceae (13 takson), Rosaceae (9 takson) ve Pinaceae (6 takson) (Şekil 1) olup bu bitkilerin genellikle infuzyon ve dekoksasyon şeklinde hazırlanmış çaylarının dahilen kullandıkları saptanmıştır. Bitkilerin kullanılan kısımları olarak da genellikle yaprak, meyve, kök ve çiçekli kısımlarının tercih edildiği görülmüştür (Şekil 2).

Şekil 1. Türkiye'de halk arasında mide ülseri tedavisinde kullanılan bitkilerin familyalara göre dağılımı

Şekil 2. Türkiye'de halk arasında mide ülseri tedavisinde kullanılan bitkilerin kullanılan kısımlarına göre dağılımı

Yapılan bu detaylı tarama sonuçlarına göre mide ülseri tedavisinde geleneksel olarak en sık kullanılan bitkilerin *Asphodelus aestivus* Brot., *Calendula officinalis* L., *Echinophora tenuifolia* L. subsp. *sibthorpiana* (Guss.) Tutin, *Ficus carica* L. subsp. *rupestris* (Hauskn.) Browicz, *Hypericum perforatum* L., *Hypericum scabrum* L., *Juniperus oxycedrus* L. subsp. *oxycedrus*, *Liquidambar orientalis* Miller, *Momordica charantia* L., *Malva neglecta* Wallr., *Pinus brutia* Ten., *Plantago major* L. subsp. *major*, *Rheum ribes* L., *Rhus coriaria* L., *Rosa canina* L., *Urtica dioica* L. olduğu görülmüştür.

Günümüzde konvansiyonel tıpta kullanılan mide ilaçlarına bakıldığında bitkisel içerikli olana rastlanılmamaktadır. Türkiye'de mide ülseri tedavisinde geleneksel kullanımı olan bitkileri içeren bu derleme çalışmasının mide ülseri tedavisinde kullanılabilir yeni mide ilaçlarının geliştirilmesine katkı sağlayacağını umut ediyoruz.

ABSTRACT: The plants have played an important role in human life for many years. Nowadays, the method of using plants in the treatment of various diseases is still an important way. There are many plants traditionally used by the public in the treatment of various diseases in Turkey. The records of information belonging to these plants are made with ethnobotanical studies. Thus, the data obtained from the elderly generations are recorded and transferred to the younger generations. It will contribute to new drug development studies by guiding various activities and biologic work to be done. In this study, which is based on the screening of ethnobotanical studies, 120 plant taxa were used among the population in Turkey against stomach ulcer. Families of these plants were identified as Asteraceae (18 taxa), Lamiaceae (13 taxa), Rosaceae (9 taxa) and Pinaceae (6 taxa). Generally, infusions and decocted teas were found to be used internally. The most commonly used plants are *Asphodelus aestivus* Brot., *Calendula officinalis* L., *Echinophora tenuifolia* L. subsp. *sibthorpiana* (Guss.) Tutin, *Ficus carica* L. subsp. *rupestris* (Hauskn.) Browicz, *Hypericum perforatum* L., *Hypericum scabrum* L., *Juniperus oxycedrus* L. subsp. *oxycedrus*, *Liquidambar orientalis* Miller, *Momordica charantia* L., *Malva neglecta* Wallr., *Pinus brutia* Ten., *Plantago major* L. subsp. *major*, *Rheum ribes* L., *Rhus coriaria* L., *Rosa canina* L., *Urtica dioica* L.

KEYWORDS: Ethnobotany, stomach ulcer, medicinal plants, Turkey

KAYNAKLAR

- [1] Davis PH, Mill RR, Tan K, Flora of Turkey and the East Islands, vol. 10. Edinburgh University Press, Edinburgh 1988.
- [2] Güner A, Özhatay N, Ekim T, Başer KHC. Flora of Turkey and the East Islands, vol. 11. Edinburgh University Press, Edinburgh 2000.
- [3] Türkiye Bitkileri Listesi (Damarlı Bitkiler). Güner A, Aslan S, Ekim T, Vural M, Babaç MT (Eds). Nezahat Gökyiğit Botanik Bahçesi ve Flora Araştırmaları Derneği Yayını, İstanbul, 2012.
- [4] Özhatay N, Kültür Ş, Aslan S. Check-list of additional taxa to the supplement flora of Turkey IV. Turk J Bot. 2009; 33:191-226.
- [5] Özhatay N, Kültür Ş, Gürdal B. Check-list of additional taxa to the supplement flora of Turkey V. Turk J Bot. 2011; 35: 589-624.
- [6] Özhatay N, Kültür Ş, Gürdal B. Check-list of additional taxa to the supplement flora of Turkey VI. J Fac Pharm İstanbul. 2013; 43: 33-82.
- [7] Özhatay N, Kültür Ş, Gürdal B. Check-list of additional taxa to the supplement flora of Turkey VII. J Fac Pharm İstanbul. 2015; 45: 61-86.
- [8] Kültür Ş. Medicinal plants used in Kırklareli province (Turkey). J Ethnopharmacol. 2007; 111: 341-364.
- [9] Kültür Ş. An Ethnobotanical study of Kırklareli (Turkey). Phytol Balc 2008; 14: 279-289.
- [10] Kültür Ş. Medicinal plant recipes from Kırklareli. J Fac Pharm İstanbul. 2014; 44 (1): 63-68.
- [11] Gürdal B, Kültür Ş. An ethnobotanical study of medicinal plants in Marmaris (Muğla, Turkey). J Ethnopharmacol. 2013; 146: 113-126.
- [12] Gürdal B, Kültür Ş. The edible and miscellaneous useful plants in Marmaris (Southwest Turkey). J Fac Pharm İstanbul. 2014; 44 (1): 69-78.
- [13] Akalın E, Alpınar K. Tekirdağ'ın tıbbi ve yenen yabancı bitkileri hakkında bir araştırma. Ege Uni Ecz Fak Derg. 1994; 2: 1-11.
- [14] Özdemir Nath E. Doktora Tezi. Savaştepe ve Kepsut (Balıkesir) Yörelerinde Etnobotanik Araştırmalar. Farmasötik Botanik Anabilim Dalı, İstanbul Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul, 2016.
- [15] Ecevit Genç G, Özhatay N. An ethnobotanical study in Çatalca (European Part of İstanbul) II. Turkish J Pharm Sci. 2006; 3(2): 73-89.
- [16] Koçyiğit M, Özhatay N. Wild plants used as medicinal purpose in Yalova (Northwest Turkey). Turkish J Pharm Sci. 2006; 3(2): 91-103.
- [17] Yeşil Y, Akalın E. Folk medicinal plants in Kürecik area (Akçadağ/Malatya-Turkey). Turkish J Pharm Sci. 2009; 3(2): 207-220.
- [18] Küçük Göker İ. "Ülserler" Çeviri (Kaynak: <http://familydoctor.org/familydoctor/en/diseases-conditions/ulcers.html>) (Erişim 07.01.2015).
- [19] Kılıçarslan H. Uzmanlık Tezi. Ramazan Ayında üst gastrointestinal sistem kanamaları sıklığı nasıl değişir. Sağlık Bakanlığı Okmeydanı Eğitim ve Araştırma Hastanesi 3. İç Hastalıkları Kliniği, İstanbul, 2007.
- [20] Medical Park Sağlık Köşesi, Medikal Takip Merkezi, Posted on 26 Eylül 2012 (Erişim:07.01.2015).
- [21] Özden A. Helicobacter pylori 2006. Güncel Gastroenteroloji 2006; 10 (4): 287-291.
- [22] Yılmaz Ö, Okçu N. Helicobacter pylori ve Gastrointestinal Sistemle İlişkili Hastalıklar. Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi 2006; 38: 13-17.
- [23] Emre E, Ahışalı E, Dolapçioğlu C, Sümer Emre Ş, Hallaç Keser S, Dabak R, Uygur Bayramiçli O. Peptik ülser ve gastrit saptanan hastalarda Helicobacter pylori sıklığı. J Kartal TR. 2013; 24(2): 87-92.
- [24] Kılıçarslan H, Kalyon S, Yenice N. Peptik ülser etyopatogenezi. Okmeydanı Tıp Derg. 2011; 27 (2): 65-69.
- [25] Demirci S, Özhatay N. An ethnobotanical study in Kahramanmaraş (Turkey); wild plants used for medicinal purpose in Andırın, Kahramanmaraş. Turk J Pharm Sci. 2012; 9(1): 75-92.
- [26] Doğan A. Doktora Tezi. Pertek (Tunceli) Yöresinde Etnobotanik Araştırmalar. Farmasötik Botanik Anabilim Dalı, Marmara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul, 2013.
- [27] Şığva HÖ, Seçmen Ö. Ethnobotanic Survey of Işıklı (Çarpın), Dağdancık and Tokdemir in Gaziantep, Turkey. UFS J Biol 2009; 68(1):19-26.
- [28] Ozturk E, Everest A. Focusing on the ethnobotanical uses of plants in Mersin and Adana provinces (Turkey). J Ethnobiol Ethnomed. 2005; 1:6.
- [29] Sargın SA. Doktora Tezi. Alaşehir ve Çevresinde (Manisa) Tarımsal Biyoçeşitlilik ve Etnobotanik Araştırmaları. Biyoloji Anabilim Dalı, Fen Bilimleri Enstitüsü, Balıkesir Üniversitesi, Balıkesir, 2013.
- [30] Çakılcıoğlu U, Türkoğlu İ, Kürşat M, 2007 Harput (Elazığ) ve Çevresinin Etnobotanik Özellikleri. Doğu Anadolu Bölgesi Araştırmaları (Daum) Derg. 2007; 5(2):22-28.
- [31] Polat R, Çakılcıoğlu U, Kaltalıoğlu K, Uslan MD, Türkmen Z. An ethnobotanical study on medicinal plants in Espiye and its surrounding (Giresun-Turkey). J Ethnopharmacol. 2015;163: 1-11.
- [32] Sarı AO, Oğuz B, Bilgiç A, Tort N, Güvensen A, Şenol SG. Batı Anadolu'da Halk İlacı Olarak Kullanılan Lamiaceae Türleri. ANADOLU JAARI 2006;16 (2): 50-67.
- [33] Ugurlu E, Secmen O. Medicinal plants popularly used in the villages of Yunt Mountain (Manisa-Turkey). Fitoterapia 2008;79: 126-131.
- [34] Tuzlacı E, Eryaşar AP. Turkish Folk Medicinal Plants, Part IV: Gönen-Balıkesir. Fitoterapia 2001;72: 323-343.
- [35] Akbulut S, Ozkan ZC. Traditional usage of some wild plants in Trabzon Region (Turkey). Kastamonu Univ J Forestry Fac 2014;14(1): 135-145.
- [36] Özgökçe F, Özçelik H. Ethnobotanical Aspects Of Some Taxa In East Anatolia, Turkey. Econ Bot. 2004;58(4): 697-704.

- [37] Hayta S, Polat R, Selvi S. Traditional uses of medicinal plants in Elazığ (Turkey). *J Ethnopharmacol.* 2014;154: 613-623
- [38] Sargın SA, Akçiçek E, Selvi S. An ethnobotanical study of medicinal plants used by the local people of Alaşehir (Manisa) in Turkey. *J. Ethnopharmacol.* 2013;150: 860-874.
- [39] Polat R, Satıl F. An ethnobotanical survey of medicinal plants in Edremit Gulf (Balıkesir-Turkey). *J Ethnopharmacol.* 2012;139: 626-641.
- [40] Polat R, Cakilcioglu U, Satıl F. Traditional uses of medicinal plants in Solhan (Bingöl-Turkey). *J Ethnopharmacol.* 2013; 148:951-963.
- [41] Akyol Y, Altan Y. Ethnobotanical studies in the Maldan Village (Province Manisa, Turkey). *Marmara Pharm J.* 2013;17: 21-25.
- [42] Ugulu İ, Baslar S, Yorek N, Doğan Y. The Investigation and quantitative ethnobotanical evaluation of medicinal plants used around İzmir province, Turkey. *J Med Plants.* 2009;3(5): 345-367.
- [43] Tuzlacı E. Türkiye'de Bitkilerin Yöresel Kullanılışları. *J Pharm Univ Mar.* 1985; 1(1-2): 101-106.
- [44] Uysal I, Gücel S, Tütenocaklı T, Öztürk M. Studies on the medicinal plants of Ayvacık-Çanakkale in Turkey. *Pak J Bot.* 2012;44: 239-244.
- [45] Sezik E, Yeşilada E, Honda G, Takaishi Y, Takeda Y, Tanaka T. Traditional medicine in Turkey X. Folk medicine in central Anatolia. *J Ethnopharmacol.* 2001; 64: 95-115.
- [46] Tuzlacı E, Erol MK. Turkish Folk Medicinal Plants, Part II: Eğirdir (Isparta). *Fitoterapia* 1999;70: 593-610.
- [47] Bulut G. Doktora Tezi. Bayramiç (Çanakkale) Yöresinde Etnobotanik Araştırmalar. *Farmasötik Botanik Anabilim Dalı, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Marmara Üniversitesi, İstanbul, 2008.*
- [48] Güneş F, Özhatay N. An ethnobotanical study from Kars (Eastern) Turkey. *Biodivers Conserv.* 2011; 4(1): 30-41.
- [49] Özdemir E, Alpınar K. An ethnobotanical survey of medicinal plants in western part of central Taurus Mountains: Aladağlar (Nigde - Turkey). *J Ethnopharmacol.* 2015;166: 53-65
- [50] Özçelik H, Balabanlı C. Burdur ilinin tıbbi ve aromatik bitkileri. I. Burdur Sempozyumu 16 Kasım 2005, 1127-1136.
- [51] Şenkardeş İ. Doktora Tezi. Nevşehir'in Güney İlçelerinde (Acıgöl, Derinkuyu, Gülşehir, Nevşehir -Merkez, Ürgüp) Etnobotanik Araştırmalar. *Farmasötik Botanik Anabilim Dalı, Marmara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul, 2014.*
- [52] Keskin L. Yüksek Lisans Tezi. Kadınhamı (Konya) ve çevresinde yetişen bitkilerin etnobotanik özellikleri. *Selçuk Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Konya, 2011.*
- [53] Tuzlacı E. Turkish folk medicinal plants, VIII: Lalapaşa (Edirne). *Marmara Pharm J.* 2010;14: 47-52
- [54] Sarı AO, Oğuz B, Bilgiç A, Tort N, Güvensen A, Şenol SA. Ege ve Güney Marmara bölgelerinde halk ilacı olarak kullanılan bitkiler. *Anadolu JAARI* 2010; 20(2): 1-21.
- [55] Tuzlacı E, Şenkardeş İ. Turkish folk medicinal plants, X: Ürgüp (Nevşehir). *Marmara Pharm J.* 2011; 15: 58-68.
- [56] Ertuğ F, Tümen G, Çelik A, Dirmenci T. Buldan (Denizli) Etnobotanik Alan Araştırması. *TÜBA Kültür Envanteri Derg.* 2004; 2: 187-218.
- [57] Altundag E, Ozturk M. Ethnomedicinal studies on the plant resources of East Anatolia, Turkey. *Procedia Soc Behav Sci.* 2011;19: 756-777.
- [58] Fakir H, Korkmaz M, Güller B. Medicinal plant diversity of western Mediterranean Region in Turkey. *JABS.* 2009; 3(2): 30-40.
- [59] Akan H, Korkut MM, Balos MM. Arat Dağı ve Çevresinde (Birecik, Şanlıurfa) Etnobotanik Bir Araştırma. *Fırat Üniv Fen ve Müh Bil Derg.* 2008; 20(1): 67-81.
- [60] Özer Z. *Yabancı Otlarla Sağlıklı Yaşam (Gıda ve Tedavi)*, 4 Renk Yayınları, Ankara 2004.
- [61] Tuzlacı E, Alparslan D F. Turkish folk medicinal plants, part V: Babaeski (Kırklareli). *J Fac Pharm.* 2007; 39: 11-23.
- [62] Deniz L. Yüksek Lisans Tezi. Uşak Üniversitesi 1 Eylül Kampüsü (Uşak) florası ve etnobotanik açıdan değerlendirilmesi. *Biyoloji Anabilim Dalı, Fen Bilimleri Enstitüsü, Afyon Kocatepe Üniversitesi, Afyon, 2008.*
- [63] Keklik T. Yüksek Lisans Tezi. Konya ili halk ilaçları. *Farmakognozi Anabilim Dalı, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul Üniversitesi, İstanbul, 1990.*
- [64] Aktan T. Yüksek Lisans Tezi. Yenişehir (Bursa) köylerinin etnobotanik özellikleri. *Biyoloji Anabilim Dalı, Fen Bilimleri Enstitüsü, Celal Bayar Üniversitesi, Manisa, 2011.*
- [65] Kıran Ö. Yüksek Lisans Tezi. Kozan yöresi florasındaki tıbbi bitkiler ve bunların halk tıbbında kullanışı. *Deontoloji ve Tıp Tarihi Anabilim Dalı, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Çukurova Üniversitesi, Adana, 2006.*
- [66] Sarı AO, Oğuz B, Bilgiç A. Batı Anadolu'da halk ilacı olarak kullanılan Asteraceae türleri. *ANADOLU JAARI.* 2008; 18(1): 1-15
- [67] Tuzlacı E, Doğan A. Turkish folk medicinal plants IX:Ovacık (Tunceli). *Marmara Pharm J.* 2010; 14:136-143.
- [68] Koyuncu O. Geyve (Sakarya) ve çevresinin floristik ve etnobotanik açıdan incelenmesi. *Biyoloji Anabilim Dalı, Fen Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Eskişehir, 2005.*
- [69] Şenkardeş İ, Tuzlacı E. Some ethnobotanical notes from Gündoğmuş district (Antalya/Turkey). *MÜSBED.* 2014; 4(2): 63-75.
- [70] Altundag E. Doktora Tezi. Iğdır ilinin (Doğu Anadolu Bölgesi) doğal bitkilerinin halk tarafından kullanımı. *Farmasötik Botanik Anabilim Dalı, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul Üniversitesi, İstanbul, 2009.*
- [71] Metin A. Mut ve çevresinde (Mersin) yetişen bitkilerin etnobotanik özellikleri. *Biyoloji Anabilim Dalı, Fen Bilimleri Enstitüsü, Selçuk Üniversitesi, Konya, 2009.*
- [72] Özgen U, Kaya Y, Houghton P. Folk medicines in the villages of Ilıca District (Erzurum, Turkey). *Turk J Biol.* 2012; 36: 93-106.

- [73] Uysal İ, Onar S, Karabacak E, Çelik S. Ethnobotanical aspects of Kapıdağ Peninsula (Turkey). *Biodivers Conserv*. 2010; 3(3):15-22.
- [74] Tuzlacı E, Emre BG. Turkish Folk Medicinal Plants, Part VII: Ezine (Çanakkale). *J Fac Pharm İstanbul*. 2007; 39: 39-51.
- [75] Özçelik H. Akseki yöresinde doğal olarak yetişen bazı faydalı bitkilerin yerel adları ve kullanılışları. *Doğa TU Bot Derg*. 1987;11(3): 316-321.
- [76] Yeşilada E, Honda G, Sezik E, Tabata M, Fujita T, Tanaka T, Takeda Y, Takaishi Y. Traditional medicine in Turkey V. Folk medicine in the inner Taurus mountains. *J Ethnopharmacol*. 1995;46: 133-152.
- [77] Çömlekçioğlu N, Karaman Ş. Kahramanmaraş şehir merkezindeki aktarlarda bulunan tıbbi bitkiler. *KSÜ Fen ve Müh Derg*. 2008; 11: 1.
- [78] Bulut G, Tuzlacı E. An ethnobotanical study of medicinal plants in Turgutlu (Manisa-Turkey). *J Ethnopharmacol*. 2013;149: 633-647.
- [79] Tetik F. Yüksek Lisans Tezi. Malatya ilinin etnobotanik değeri olan bitkileri üzerine bir araştırma. *Botanik Anabilim Dalı, Fen Bilimleri Enstitüsü, Fırat Üniversitesi, Elazığ*, 2011.
- [80] Tetik F, Civelek S, Cakilcioglu U. Traditional uses of some medicinal plants in Malatya (Turkey). *J Ethnopharmacol*. 2013; 146: 331-346.
- [81] Honda G, Yeşilada E, Tabata M, Sezik E, Fujita T, Takeda Y, Takaishi Y, Tanaka T. Traditional medicine in Turkey VI. Folk medicine in west Anatolia: Afyon, Kütahya, Denizli, Muğla, Aydın provinces. *J Ethnopharmacol*. 1996; 53: 75-87.
- [82] Sarıkan I. Yüksek Lisans Tezi. Kazdağları yöresinin geleneksel ilaçlarının saptanması. *Farmakognozi Anabilim Dalı, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ege Üniversitesi, İzmir*, 2007
- [83] Sargın SA, Selvi S, Akçiçek E. Alaşehir (Manisa) ve çevresinde yetişen bazı geofitlerin etnobotanik açıdan incelenmesi. *Erciyes Üni Fen Bil Enst Derg*. 2013; 29(2): 170-177.
- [84] Kırbağ S, Zengin F. Elazığ yöresindeki bazı tıbbi bitkilerin antimikrobiyal aktiviteleri. *J Agric Sci*. 2006; 16(2): 77-80.
- [85] Kızıllarslan Ç. Özhatay N. Wild plants used as medicinal purpose in the south part of İzmit (Northwest Turkey). *Turk J Pharm Sci*. 2012; 9(2): 199-218.
- [86] Genç GE, Özhatay NE. An ethnobotanical study in Çatalca (European Part Of Istanbul) II. *Turkish J Pharm Sci*. 2006; 3(2): 73-89.
- [87] Saraç DU, Özkan ZC, Akbulut S. Ethnobotanic features of Rize/Turkey province. *Biodivers Conserv*. 2013; 6(3): 57-66.
- [88] Tuzlacı E, Tolon E. Turkish Folk Medicinal Plants, Part III: Şile (İstanbul). *Fitoterapia* 2000; 71: 673-685.
- [89] Yeşilada E, Honda G, Sezik E, Tabata M, Goto K, Ikeshiro Y. Traditional medicine in Turkey IV. Folk medicine in Mediterranean subdivision. *J Ethnopharmacol*. 1993;39: 31-38.
- [90] Yeşilada E, Sezik E, Honda G, Takaishi Y, Takeda Y, Tanaka T. Traditional medicine in Turkey IX. Folk medicine in northwest Anatolia. *J Ethnopharmacol*. 1999; 64: 195-210.
- [91] Sağiroğlu M, Arslantürk A, Akdemir ZK, Turna M. An ethnobotanical survey from Hayrat (Trabzon) and Kalkandere (Rize/Turkey). *Biodivers Conserv*. 2012; 5(1): 31-43.
- [92] Uysal G. Yüksek Lisans Tezi. Köyceğiz (Muğla) ilçesinin etnobotaniği. *Biyoloji Anabilim Dalı, Fen Bilimleri Enstitüsü, Muğla*, 2008.
- [93] Altan Y, Uğurlu E, Gücel S. Şenkaya (Erzurum) ve çevresinin etnobotanik özellikleri. I. International symposium on protection a naturel environment and Ehrami Karaçam, Kütahya, 1999; 132-139.
- [94] Deniz L, Serteser A, Kargıoğlu M. Uşak Üniversitesi ve yakın çevresindeki bazı bitkilerin mahalli adları ve etnobotanik özellikleri. *AKÜ Fen Bil Derg*. 2010; 1: 57-72.
- [95] Kazan D. Yüksek Lisans Tezi. Ortaca (Muğla) ilçesinin etnobotaniği. *Biyoloji Anabilim Dalı, Fen Bilimleri Enstitüsü, Muğla Üniversitesi, Muğla*, 2007.
- [96] Ezer N, Arısan MÖ. Folk medicines in Merzifon (Amasya, Turkey). *Turk J Bot*. 2006; 30: 223-230.
- [97] Ozturk M, Uysal I, Gücel S, Altundag E, Doğan Y, Baslar S. Medicinal uses of natural dye-yielding plants in Turkey. *RJTA*. 2013;17: 2.
- [98] Sezik E, Yeşilada E, Tabata M, Honda G, Takaishi Y, Fujita T, Tanaka T, Takeda Y. Traditional medicine in Turkey VIII. Folk medicine in east Anatolia; Erzurum, Erzincan, Ağrı, Kars, Iğdır Provinces. *Econ Bot*. 1997; 51(3): 195-211.
- [99] Gültaş N. Yüksek Lisans Tezi. Adıyaman ilinde etnobotanik değeri olan bazı bitkilerin kullanım alanlarının tespiti. *Biyoloji Anabilim Dalı, Fen Bilimleri Enstitüsü, Fırat Üniversitesi, Elazığ*, 2009.
- [100] Kahraman A, Tatlı A. Umurbaba Dağı (Eşme-Uşak) ve çevresindeki bazı bitkilerin mahalli adları ve etnobotanik özellikleri. *OT Sistematiik Bot Derg*. 2004; 11(2):147-154.
- [101] Fujita T, Sezik E, Tabata M, Yeşilada E, Honda G, Takeda Y, Tanaka T, Takaishi Y. Traditional medicine in Turkey VII. Folk medicine in middle and west Black Sea regions. *Econ Bot*. 1995; 49(4):e406-422.
- [102] Tabata M, Sezik E, Honda G, Yeşilada E, Fukui H, Goto K, Ikeshiro Y. Tradational medicine in Turkey III. Folk medicine in east Anatolia; Van and Bitlis provinces. *Int J Pharmacog*. 1994; 32: 3-12.
- [103] Abay G, Kılıç A. Pürenbeleni ve Yanıktepe (Mersin) yörelerindeki bazı bitkilerin yöresel adları ve etnobotanik özellikleri. *Ot Sistematiik Bot Derg*. 2001; 8(2): 97-104.
- [104] Sağiroğlu M, Dalgıç S, Toksoy S. Medicinal plants used in Dalaman (Muğla), Turkey. *J Med Plant*. 2013; 7(28): 2053-2066.
- [105] Tuzlacı E, Türkiye Bitkileri Geleneksel İlaç Rehberi, İstanbul Tıp Kitabevleri, İstanbul 2016.